

جایگاه ICT در توسعه جوامع

جایگاه ICT در توسعه جوامع

امروزه توسعه جوامع، یکی از ضروریات زندگی بشر محسوب می‌شود که حوزه‌های علمیه از آن مستثنا نیست؛ بلکه در جوامع علمی - فرهنگی به خصوص حوزه دین، نیاز بیشتری احساس می‌شود تا در راستای اهداف خود بتواند با فراسوی دنیای خویش به دور از موانع و چالش‌های حاصل از ساختارها و افکار سنتی ارتباط وسیع، سریع، عمیق و آسان‌تری برقرار کند و مخاطبان خود را به سطح بین الملل گسترش داده، اطلاع‌رسانی (۲) کاملی را به انجام رساند. دو عامل اساسی و حیاتی «اطلاعات» و «ارتباطات»، توسعه را پایدار و پویا کرده و می‌تواند پیشرفت را در جوامع مختلف و به پایین‌ترین و ریزترین موقعیت‌های اجتماعی و علمی تسری دهد. ICT توسعه را از انحصار خواص در آورده، در معرض عموم جامعه قرار می‌دهد و ریشه‌های آن را در جامعه مستحکم کرد، توسعه را به صورت يك امر نهادینه برای آیندگان به ارمان می‌گذارد و در يك جمله می‌توان گفت که توسعه جوامع بدون ICT غیر ممکن و محال است.

جهت نیل به چنین جامعه توسعه یافته‌ای، باید تمامی ساختارهای موجود در جامعه را مجهز به ICT و هماهنگ با آن نمود تا بتوان يك جامعه اطلاعاتی و ارتباطی (۳) ایجاد کرد. جامعه اطلاعاتی و ارتباطی به جامعه‌ای گویند که تمامی فعالیت‌های اجتماعی جامعه به مقوله ICT وابسته باشد و مردم آن جامعه از ICT حداکثر استفاده را داشته باشند. در چنین جوامعی، افراد خود را به یکسری اعمال و رفتارهای خاصی ملزم می‌کنند، که گرایش به شبکه، همیشه در دسترس بودن، وابستگی به ابزار ICT و توانایی همیشه به روز بودن اطلاعات را می‌توان از آن موارد برشمرد. نیل افراد جامعه به توسعه در زمینه ICT اثراتی همچون: ارتقاء سطح آگاهی عموم، انحصار شکنی مخاطبان خاص مراکز علمی و فرهنگی، از بین رفتن فاصله‌ها، حذف محدودیت آزمون و جلسات مراکز علمی و آموزشی از راه دور و تبادل و ارتقاء فرهنگ اشاره نمود.

بنابراین، باید اذعان داشت که باید بسترسازی مناسبی جهت استفاده از ابزار ICT انجام داد و استفاده مستمر از امکانات و اطلاعات جدید و به روز را سرلوحه کار قرار داد تا بتوان به جامعه‌ای توسعه یافته دست یافت. زمینه‌های نیاز حوزه دین به ICT

در عصر حاضر، ICT چنان تأثیری بر جوامع گذاشته است که زندگی بشری بدون وجود آن بسیار مشکل و حتی در برخی عرصه‌ها غیر ممکن می‌باشد و در مواردی همچون ارتباطات قاره‌ای و کشوری و مبادلات تجاری و بازرگانی، بدون ابزار و سیستم‌های مخابراتی و ICT امکان‌پذیر نیست. در نیاز عادی جوامع از خطوط تولید و ارتقاء کیفیت محصولات صنعتی و کشاورزی گرفته تا مسائل پزشکی اتاق‌های عمل و یا مراکز بهداشتی روستاهای دور افتاده، همگی محتاج چنین فناوری‌ای می‌باشند. اگر بخواهیم خریدهای مهم را که مستلزم هزینه‌کردها و سفرهای طولانی است انجام دهیم، اگر نیازمند بهره‌گیری از منابع پر حجم اطلاعاتی باشیم و اگر قصد ضبط اطلاعات در حجم زیاد و با عمر طولانی را داریم، بهترین مسیر که کوتاه، سریع، مطمئن و ارزان می‌باشد، استفاده از ICT است. همچنان که در جدول نمایان است، همین خدمات و فواید گسترده ICT است که باعث شده مردم جهان به سوی آن متمایل شوند. تصویر نمودار تعداد سال‌هایی که طول کشید تا استفاده‌کنندگان به تعداد ۵۰ میلیون نفر برسند (۴) در سال ۱۹۹۷م کاربران اینترنت در سطح جهان از ۸۲ میلیون نفر (۵) تجاوز نمی‌کرد؛ ولی در آغاز سال ۲۰۰۲ این آمار به ۴۸۰ میلیون کاربر می‌رسد و با محاسبه دو برابر شدن کاربران اینترنت در هر صد روز، پیش‌بینی می‌شود که این تعداد در سال ۲۰۰۵ به ۷۲۰ میلیون نفر برسد. این سیر صعودی به زودی به جایی می‌رسد که نیاز عمومی بشر به ابزار ICT يك امر بدیهی تلقی شود. و در این جهش، حوزه دین هم می‌تواند زمینه‌های بسیاری را برای خود تعریف کند و از این ارمان قرن بیستم در راستای اهداف خود بهره‌ها ببرد و جایگاه خود را در گردونه اطلاعاتی و ارتباطی دنیا حفظ کند. با بررسی و شناخت زمینه‌های ICT استفاده می‌توان علاوه بر ایجاد جذابیت و انگیزه‌های بهر موری، قدم‌های مطمئن‌تری برداشت و با بهینه‌سازی و منسجم کردن امکانات سرعت بیشتری به توسعه آن داد و به‌صورت يك امر نهادینه تبدیل نمود. برخی از آن موارد، از قرار ذیل می‌باشد:

۱. تأمین پشتوانه تصمیم‌گیری

وجه تمایز انسان با سایر موجودات، تفکر و تصمیم گرفتن بر مبنای آن می‌باشد. تصمیم‌گیری اساس کردار هوشمندانه است و در اصطلاح، به حرکتی هوشمندانه می‌گویند که پشتوانه آنان تصمیمات درست و بجا بوده باشد. با تصمیم‌گیری مناسب می‌توان از فرصت‌ها بهره‌مند شد و معایب را برطرف نمود. در جامعه امروزی نیازهای زندگی بشری به‌سرعت در حال تغییر است که شباهت، تردیدها، تهدیدات و در مقابل، فرصت‌های بسیاری را برای حوزه دین بوجود می‌آورد و با تصمیم‌گیری‌های مناسب می‌توان از حالت انفعالی درآمده بر شرایط موجود فائق شد. بدیهی است که هیچ تصمیمی بدون پشتوانه اطلاعات مفید، فرجام مطلوبی ندارد و این اطلاعات است که می‌تواند به تصمیمات درست و به‌موقع عینیّت ببخشد. ICT می‌تواند تأمین‌کننده چنین نیاز حیاتی و جایگاه و موقعیت حوزه دین باشد و در مواردی همچون: مدیریت بخش انسانی، مدیریت آموزشی، نظام مالی، نظام ساختار اداری، انتخاب و کشف ضرورت و اولویت

مباحث مورد پژوهش، مخاطب‌شناسی، شناسایی ضعف‌ها و قوت‌ها به‌وسیله مقایسه‌ها (comparisons)، می‌توان از ICT جهت رسیدن به تصمیمات صحیح و درست بهره‌مند شد.

۲. تأمین کمی و کیفی اطلاعات پژوهشی

در گذشته کاربرد جهت جمع‌آوری اطلاعات درباره پژوهش مورد نظر نیازمند صرف هزینه‌های بسیار و زمانی طولانی بود و چه بسیار تحقیقاتی که به خاطر در دسترس نبودن اطلاعات کافی، در بین راه عقیم می‌ماند و یا از همان ابتداء شروع نمی‌شدند. اطلاعات مایه حیات تحقیقات و پژوهش است و حرکت‌های علمی بدون اطلاعات لازم و مفید غیر ممکن می‌باشد. از طرف دیگر، سرعت و کیفیت دسترسی به اطلاعات دو عامل مهم در توفیق يك امر پژوهشی است و چه بسیار فعالیت‌ها و انگیزه‌های تحقیقاتی شخصی و گروهی که به خاطر کندی دسترسی به اطلاعات که آن هم نتیجه عدم کیفیت اطلاع‌رسانی است، رها و یا فراموش شده‌اند.

ICT می‌تواند تأمین‌کننده اطلاعات لازم و مفید با سرعتی بسیار بالا و با کیفیتی مطلوب و غیر قابل قیاس نسبت به طرق سنتی باشد و حوزه دین را در تأمین اطلاعات پژوهشی و پشتوانه تحقیقات یاری نماید. و زمینه تقویت انگیزه‌های پژوهشی را فراهم آورد. از آنجا که در ICT اطلاعات به میزان فراوانی وجود دارد و این موضوع باعث می‌شود که عطش دانایی و بیشتر دانستن را زیادت‌تر کند، بنابراین این ابزار کارآمد می‌تواند نقش پژوهش‌زا بودن خود را ایفا نماید و به پرورش پژوهشگران بپردازد و این همان چیزی است که حوزه‌های دینی به آن نیاز مبرمی دارند.

۳. جهانی‌سازی مخاطبان

یکی از پایه‌ها و ارکان تبلیغ اصول و ارزش‌های دینی - مذهبی ایجاد ارتباط مطلوب با مخاطب می‌باشد. هر چه کیفیت رابطه بالاتر و راحت‌تر باشد، اثرگذاری آن عمیق‌تر می‌شود و نیز هر چه ارتباطات وسیع‌تر باشد، تعداد مخاطبان بیشتر شده، به تکلیف تبلیغی کامل‌تر عمل می‌شود. مخاطبان زیاد و استمرار مخاطب‌سازی خود یکی از قراین موفقیت می‌باشد و حوزه دین بدون مخاطب فقط جنبه علمی صرف پیدا می‌کند و از جنبه فرهنگی و جامعه‌سازی فاصله می‌گیرد؛ به بیان دیگر، حوزه دین نیازمند روابط گسترده می‌باشد تا بتواند به شکل موفق‌تری به وظایف درون سازمانی و بین‌سازمانی با مخاطبان عمل کند. جهت نیل به چنین اهدافی چاره‌ای جز استفاده از ICT نمی‌باشد. به وسیله ICT می‌توان در موارد ذیل به ایجاد رابطه و تعمیق آن پرداخت:

روابط مدارس علمیه تشیع داخل و خارج از کشور با یکدیگر؛ در دسترس قرار دادن منابع علمی و دینی در سطح جهانی؛ به روز سازی اطلاع‌رسانی؛ سرعت‌بخشی در ارتباطات؛ در دسترس بودن شخصیت‌های حقیقی و حقوقی؛ توسعه کمی مخاطبان از داخل به دور دست‌ترین مناطق خارج از کشور؛ روابط حوزه دین با سایر حوزه‌های جامعه در داخل و خارج از کشور؛ اطلاع‌رسانی مراکز آموزشی و علمی به مخاطبان خاص خود؛ روابط اساتید، علماء، صاحب‌نظران و نظریه‌پردازان حوزه دین با یکدیگر؛ روابط مراکز تحقیقاتی و پژوهشی با یکدیگر؛ و روابط متقابل مراکز فرهنگی و تبلیغی با هم.

۴. کاهش هزینه‌ها

چه بسیار مراکزی بوده و هستند که به خاطر تبلیغات ICT و هیاوهی ایجادشده، هزینه‌های گزاف مربوط به ایجاد، نگهداری و به روز کردن ICT و تأمین نیروی انسانی ماهر را متحمل شده‌اند؛ ولی نتوانسته‌اند دو اصل مهم ارتباطات و اطلاعات را محقق سازند؛ نه اطلاعات مفید و کارسازی ارائه می‌دهند و نه ارتباطات درستی برقرار می‌کنند. از این‌رو، مشکلاتشان همچنان به قوت خود باقی مانده و در سرعت‌بخشی به اطلاع‌رسانی افزایش چشم‌گیری نداشته‌اند و هنوز کاربران و مخاطبان آنها باید جهت کسب اطلاعات و ایجاد ارتباط هزینه زمانی و مالی بالایی بپردازند؛ در حالی که ICT بر مبنای کاستی هزینه‌ها و ازدیاد سرعت اطلاع‌رسانی استوار می‌باشد. اما، نهادهای حوزوی می‌توانند با رویکرد و نگرشی صحیح به ICT در خصوص تأمین اهداف خود، کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت سرمایه‌گذاری کنند و در نتیجه گام‌های جدی و نتیجه‌بخشی در مسیر توسعه این فناوری در حوزه دین بردارند.

نقش حوزه دین در توسعه ICT

همان‌طور که ICT به حوزه دین، مسائل و علوم دینی کمک‌رسانی می‌کند، حوزه دین هم نقش بسیار مؤثر و مفیدی را در توسعه ICT ایفا نماید. ICT ضمن تشویق اندیشمندان و محققان علوم دینی و کشاندن آنان در، عرصه فناوری، امکانات و ابزارهای راهگشایی را فراهم کرده، فرصت‌ها و زمینه‌های مناسبی را در خصوص پیشبرد علوم اسلامی ایجاد می‌نماید.

۱. مشروعیت بخشی

نظام، سازمان و ساختار اداری حوزه‌های علمیه، علماء و مراجع، مراکز علمی - پژوهشی و مراکز فرهنگی - تبلیغی نیز هر کدام به عنوان بخشی از حوزه دین می‌توانند وظایف خود را در راستای تحقق بخشیدن بخشی یا تمامی موارد توسعه ICT انجام دهند تا همچون قرون پرافتخار گذشته، در نوآوری‌های مفید و فناوری‌های روز پیشرو باشند.

زمانی که حوزه دین امری را تأیید و خود متصدی ترویج آن شود، آن‌چنان سرعتی به توسعه ICT در جوامع دینی می‌دهد که هیچ جایگاهی نمی‌تواند چنین اثری را برجای نهد. در مقابل، اگر حوزه دین بانگ مخالفت سردهد سرعت توسعه آن چنان کند می‌شود که هیچ حرکتی نمی‌تواند به آن سرعت بخشد.

جای بسی خوشحالی است که توجه و اهتمام حوزه علمیه قم به توسعه فناوری باعث شده که شهر مقدس قم در این زمینه

پیش‌تاز باشد و در بهر موری از رایانه و اینترنت از لحاظ کمی بعد از تهران، شهر دوم ایران و به نسبت جمعیت، شهر اول به شمار آید. به عقیده برخی کارشناسان در تهران از هر ۲۰ نفر، یک نفر با رایانه و اینترنت کار می‌کند؛ ولی در قم از هر ۱۲ نفر، یک نفر درگیر با این ابزارها سروکار دارد.

۲. سرمایه‌گذاری

سرمایه‌گذاری مهم‌ترین مقوله در امر توسعه ICT می‌باشد. حوزه دین دارای منابع مالی مستقل است و در برنامه ملی توسعه و کاربری فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران (تکفا) از جمله بخش‌های دریافت‌کننده اعتبارات و حقوق مالی است و همچون کشورهای موفق در عرصه ICT که بخش عظیمی از قدرت سیاسی، اجتماعی، علمی و فرهنگی‌شان مرسوم سرمایه‌گذاری‌های هنگفت در این زمینه است، می‌تواند با جهت‌دهی صحیح و سرمایه‌گذاری‌های مناسب، به توسعه ICT در جامعه دینی و ملی کمک کند.

البته هرچه درک و شناخت نسبت به ICT بیشتر باشد، نقاط قوت و ضعف بهتر شناخته شده و سرمایه‌گذاری‌ها صحیح‌تر و مؤثرتر انجام می‌گیرد و به توسعه شتاب بیشتری می‌دهد. گفتنی است که سرمایه‌گذاری حوزه دین در صورتی منجر به توسعه ICT خواهد شد که از دو شرط اساسی مقرون به صرفه بودن و استمرار برخوردار باشد. از آنجا که هدف در سرمایه‌گذاری ICT کاهش هزینه‌های بهر موری و ارتقاء کیفیت تجهیزات و خدمات‌رسانی ICT است تا در نهایت بتواند ما را به همگانی شدن ICT در جامعه دینی سوق دهد، باید توجه داشت که با پرهیز از سرمایه‌گذاری‌های نادرست است که از عواقب غیر مطلوب مصنوعیت می‌یابیم. در غیر این صورت، از فواید بسیاری همچون سرعت و ارزانی محروم می‌مانیم و پس از مدتی به خاطر تحمیل شدن هزینه‌های گزاف، پیامدهای غیر قابل جبرانی پیش‌آمد خواهد کرد.

ویژگی دیگری که قابل توجه است و بسیار ضروری می‌نماید، استمرار و دائمی بودن سرمایه‌گذاری است. سرمایه‌گذاری‌های مقطعی و ناچیز، چهره‌ای ناهماهنگ درست می‌کند که در نتیجه، فقط بخش‌های خاصی نسبت به ICT مجهز می‌شوند و یا در بسیاری از موارد، خدمات عرضه شده ناقص ارائه می‌شوند. مثلاً مؤسسه‌ای می‌خواهد پایگاهی بر روی اینترنت ایجاد کند، با سرمایه اندک چیزی جز صفحه‌ای ناقص و ضعیف که لینک‌های آن محتوایی در پی نخواهد داشت، ارائه نمی‌گردد؛ ولی با سرمایه کافی می‌تواند صفحه index کاملی طراحی کند تا کاربران با نگاه اول جذب پایگاه شوند و از مشتریان دائمی آن باشند.

بجاست که جهت تعیین میدان توسعه فناوری در حوزه دین، مقدار و درصد سرمایه‌گذاری‌های سالانه در بخش توسعه ICT تعیین شود تا شاهد سیر صعودی این صنعت و موفقیت مدیران تصمیم‌گیر باشیم.

۳. فرهنگ‌سازی

اگر گروه‌ها و بخش‌های مهم جامعه چون: فرهیختگان، علماء و دانشمندان؛ تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران؛ کاربران ICT آشنا باشند، سرعت بسیار زیادی در توسعه و گسترش آن ایجاد می‌شود. هم‌اکنون، در حوزه دین در این راستا تلاش‌های مستمری انجام می‌گردد و از طریق: مجلات، خبرنامه‌ها، برقراری همایش‌های داخلی، شرکت در همایش‌های تخصصی، فیلم‌های مستند و ایجاد واحد درسی به تدریج به این امر مهم نایل می‌آید تا به صورت هماهنگ بسترسازی‌های توسعه ICT ایجاد، و یک قدم دیگر به سمت نهادینه‌سازی آن برداشته شود.

۴. گسترش ابزاری ICT

یکی از شاخص‌های توسعه ICT، چگونگی وضعیت ICT در نقاط دور از مرکز می‌باشد. هرچه نقاط دوردست دارای امکانات قوی‌تر و از شبکه‌ای کارآمدتر برخوردار باشند، مرکز آن توانمندتر بوده و ICT توسعه بیشتری یافته است. مسئولان و تصمیم‌گیران حوزه دین می‌توانند به واسطه فعالیت‌هایی همچون: ایجاد شبکه‌های اینترنتی بین حوزه‌های علمیه، ایجاد پایگاه‌های اینترنتی قوی، ارتباطات درون سازمانی و بین سازمانی به وسیله ICT و تأمین ابزارهای مورد نیاز، در عمل ICT را در نقاط دوردست توسعه دهند و در همگانی کردن آن نقش مؤثری ایفا نمایند.

[/http://javadnaderi.blogfa.com](http://javadnaderi.blogfa.com)